

Participation in the Preservation of Local Traditions of Tak Tok Subdistrict Administrative Organization, Ban Tak District, Tak Province according to Buddhist principles

Phrasamu Cahtchai Nathigo (Kantanet)¹ Phrakrunivitsinkhan² and Somkid Pumturian³

Received: August 15, 2025

Revised: January 03, 2026

Accepted: March 27, 2026

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the level of participation in the preservation of local traditions in Tak Tok Subdistrict Administrative Organization, Ban Tak District, Tak Province; 2) to analyze the relationship between Sammappadhana 4 and participation in the preservation of local traditions; and 3) to propose guidelines for promoting participation in the preservation of local traditions in Tak Tok Subdistrict Administrative Organization based on Sammappadhana 4. This research employed a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research. The quantitative research employed the Cohen-Afhof participation theory framework. The study population consisted of 1,197 residents of Tak Tok Subdistrict. The sample size was calculated using Taro Yamane's formula, resulting in 300 respondents. The data collection instrument was

---

¹ Wat Bosat

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: Cherjarukit3961@gmail.com

a 5-level Likert scale questionnaire. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. The qualitative research involved in-depth interviews with 20 key informants, analyzed using descriptive content analysis. The research findings revealed that 1) the overall level of participation in the preservation of local traditions in Tak Tok Subdistrict Administrative Organization based on Sammapadhana 4 was moderate ($\bar{x}$ = 3.12, S.D. = 0.31), and the overall level of participation in the preservation of local traditions according to Cohen and Abhof's theory in all four aspects was also moderate ($\bar{x}$ = 3.40, S.D. = 0.27); 2) the analysis of Sammapadhana 4 showed a moderate positive correlation with participation in the preservation of local traditions in Tak Tok Subdistrict Administrative Organization (r = 0.303); 3) guidelines for promoting participation based on Sammapadhana 4 should encourage opportunities for citizens to participate in decision-making, planning and implementation, receiving benefits from activities, and monitoring and evaluating resulted through a systematic community participatory process.

Keywords: Participation, Preservation of Local Traditions, Buddhist Principles

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักพุทธธรรม

พระสมุห์ชัชชัย นนฺทโก (คันธะเนตร)¹ พระครูนิวาสิตขันธ์² และสมคิด พุ่มทุเรียน³

Received: August 15, 2025

Revised: January 03, 2026

Accepted: March 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมัตตปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น และ 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตกตามหลักสัมมัตตปธาน 4 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงปริมาณใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของโคเฮนและอ์โฮฟ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลตากตก จำนวน 1,197 คน กลุ่มตัวอย่างคำนวณด้วยสูตรของทาโร ยามาเน ได้จำนวน 300 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตกตามหลักสัมมัตตปธาน 4 โดยภาพรวมอยู่ใน

¹ วัดโบสถ์

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: Cherjarukit3961@gmail.com

ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.12, S.D. = 0.31) และระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นตามทฤษฎีของโคเฮนและอ์โฮฟทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.40, S.D. = 0.27) 2) ผลการวิเคราะห์หลักสัมพัทธ์ 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตกในระดับปานกลาง (r = 0.303) และ 3) แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลักสัมพัทธ์ 4 ควรส่งเสริมการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การวางแผนและดำเนินงาน การรับผลประโยชน์จากกิจกรรม รวมถึงการติดตามและประเมินผลผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น, หลักพุทธธรรม

บทนำ

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นเป็นอีกหนึ่งเป้าหมายของภาครัฐ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทโดยตรงในการส่งเสริมสนับสนุนและอนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาให้อยู่ต่อไปจากรุ่นสู่รุ่น อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันด้วยสถานการณ์ทางสังคมความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและวิถีชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในพื้นที่มีความเจริญอย่างต่อเนื่องทำให้ประชาชนขาดความตระหนักและอาจจะหลงลืมภูมิปัญญาที่สั่งสมมาบรรพบุรุษสร้างไว้ให้ องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก เป็นอีกหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เผชิญกับความท้าทายในการที่จะสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินการ ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการติดตามและประเมินผล ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นอย่างยั่งยืน (องค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก, 2567)

การมีส่วนร่วมในอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นในปัจจุบันมีหลายเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ไม่ว่าจะเป็นความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และประชากร เหตุปัจจัยอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสังคมไทย หลักธรรมทางพุทธศาสนาถือเป็นองค์ความรู้ที่มีศักยภาพในการนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อเป็นการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นให้คงอยู่โดยใช้หลัก “สัมมาปธาน 4” เป็นหลักคำสอนที่ใช้ในการประพฤติปฏิบัติผ่านกระบวนการ

ฝึกฝนทาง สังวรปธาน ปหานปธาน ภาวนापธาน และอนุรักษนาปธาน (พระพรหมคุณาภรณ์, 2558) ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการที่ขับเคลื่อนด้วยสัมมปปธาน 4 มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ในสี่มิติ ได้แก่ 1) สังวรปธาน หมายถึง เพียรระวัง คือ เพียรระวังไม่ให้เกิดการสูญหาย 2) ปหานปธาน หมายถึง เพียรละ คือ เพียรละความประมาทในการอนุรักษ์ 3) ภาวนापธาน หมายถึง เพียรสร้าง คือ เพียรสร้างความตื่นตัวในการอนุรักษ์ และ 4) อนุรักษนาปธาน หมายถึง เพียรรักษา คือ เพียรรักษาประเพณีอันดีงาม หลักการเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการบริหารจัดการเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นเพื่อมิให้เกิดการสูญหาย (พระคันธสารภีวงศ์, 2549)

แม้องค์การบริหารส่วนตำบลตากตกจะมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น แต่การดำเนินงานที่ผ่านมา ยังขาดกรอบแนวคิดหรือแนวทางเชิงบูรณาการที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของประชาชนในพื้นที่อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นรากฐานทางความคิดและการดำเนินชีวิตของชุมชน มาใช้เป็นกลไกในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม หลักสัมมปปธาน 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการเพียรพยายามอย่างถูกต้อง อาจเป็นแนวทางสำคัญในการกระตุ้นและขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นให้เกิดความยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ยังขาดการศึกษาที่ชัดเจนเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมปปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมดังกล่าว ตลอดจนแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสัมมปปธาน 4 ในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ (องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก, 2566)

ดังนั้น ปัญหาการวิจัยที่สำคัญคือ ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลตากตกเป็นอย่างไร หลักสัมมปปธาน 4 มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมดังกล่าวในระดับใด และจะสามารถนำหลักสัมมปปธาน 4 มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตกได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืนเพียงใด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
2. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก
3. เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักสัมมปปธาน 4

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ซึ่งผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาวรรณกรรมเอกสาร

1.1 ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสัมมปปธาน 4 และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น รวมถึงกรอบแนวคิดที่ใช้เป็นพื้นฐานในการกำหนดตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

1.2 วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับตามทฤษฎีของ โคเฮน และอัฟโฮฟ (Cohen, J.M., & Uphoff, N.T., 1981) 4 ด้าน 1) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล ตลอดจนแนวปฏิบัติที่ใช้ในการมีส่วนร่วมในบริบทอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเปรียบเทียบและประยุกต์ใช้ในงานวิจัยนี้

2. การวิจัยเชิงปริมาณ

2.1 เครื่องมือวิจัย ใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วน Likert 5 ระดับ เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล โดยแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.85 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.727 ซึ่งอยู่ในระดับที่ยอมรับได้

2.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตากจำนวน 1,197 คน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973) ได้จำนวน 300 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามช่วงอายุและอาชีพ โดยมีตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ หลักสัมมนา 4 และตัวแปรตาม การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามทฤษฎีของโคเฮน และอัฟโฟฟ (Cohen and Uphoff) 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ 3) การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การแจกแบบสอบถาม

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างหลักกฏนาธรรมสัมมนา 4 กับการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1 เครื่องมือวิจัย ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 20 คน ซึ่งคัดเลือกโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 1) กองการศึกษา 2) ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลผู้นำกลุ่มอาชีพ 3) ผู้นำท้องถิ่น 4) ตัวแทนประชาชน 5) ปราชญ์ชาวบ้าน และ 6) ผู้แทนองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีบทบาทสำคัญในชุมชน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้แนวคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) ซึ่งออกแบบให้ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และบทบาทของหลักสัมมนา 4 ในการบริหารงานภาครัฐ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยทำการถอดความ (Transcription) จากบทสัมภาษณ์ นำมาจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์เชิงแนวคิดเพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักสัมมัตตปธาน 4 โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.12$ และระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก ตามทฤษฎีของ โคเฮน และอัฟโฮฟ (Cohen & Uphoff, 1981) 4 ด้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.40$ ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักสัมมัตตปธาน 4 โดยภาพรวม

(n = 300)

การมีส่วนร่วมตามหลักสัมมัตตปธาน 4	ระดับ		ความหมาย
	ความเห็น		
	$\bar{X}$	S.D.	
1. สังวรปธาน (ความเพียร)	2.87	0.50	ปานกลาง
2. ปหานปธาน (เพียรละความประมาท)	3.20	0.45	ปานกลาง
3. ภavanaปธาน (เพียรตื่นตัว)	3.22	0.58	ปานกลาง
4. อนุรักษนาปธาน (เพียรสืบสานและรักษา)	3.19	0.44	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	3.12	0.31	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.12$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประเด็นที่ได้รับความเห็นมากที่สุดคือ ภาวนาปธาน (เพียรตื่นตัว) อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.22$ ประเด็นที่ได้รับความเห็นรองลงมา คือ ปหานปธาน (เพียรละความประมาท) อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.20$ และ ประเด็นที่ได้รับความเห็นน้อยที่สุดคือ สังวรปธาน (ความเพียร) อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 2.87$ ของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามทฤษฎีของ โคเฮน และอัฟโฮฟ (Cohen and Uphoff) 4 ด้าน โดยภาพรวม (n = 300)

การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น ตามทฤษฎี ของโคเฮน และอัฟโฮฟ	ระดับ		ความหมาย
	ความเห็น $\bar{X}$	S.D.	
1. การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ	3.17	0.41	ปานกลาง
2. การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ	3.20	0.39	ปานกลาง
3. การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์	4.18	0.53	ปานกลาง
4. การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล	3.05	0.47	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	3.40	0.27	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามทฤษฎีของ Cohen & Uphoff (1981) โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.40$ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประเด็นที่ได้รับความเห็นมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 4.18$ ประเด็นที่ได้รับความเห็นรองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ

อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.20$ และประเด็นที่ได้รับความเห็นน้อยที่สุดคือ การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ $\bar{X} = 3.05$ ของผู้ที่ตอบแบบสอบถาม

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมัมปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง Pearson Correlation (r) (0.303^{**}) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของอนุรักษ์ขนาน (เพียรสืบสานและรักษา) ($X4$) กับการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ ($Y2$) มีค่าความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.276^{**}$) รองมา ได้แก่ คู่ของปหานปธาน คือ (เพียรละความประมาท) ($X2$) กับการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ($Y1$) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ $r = 0.230^{**}$ และน้อยที่สุด ได้แก่ สังวรปธาน คือ (ความเพียร) ($X1$) กับการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ ($Y3$) และภาวนาปธาน คือ (เพียรตื่นตัว) ($X3$) กับการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ ($Y3$) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ ($r = 0.012$)

3. แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักสัมมัมปธาน 4 ควรดำเนินการดังนี้

- 1) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรมีการจัดประชุมของชุมชน เพื่อปรึกษาหารือ
- 2) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ การให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงาน ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการจัดงาน โดยให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญ เช่น เป็นผู้จัดงาน ผู้แสดง หรือผู้ช่วยงาน
- 3) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ การให้ความสนับสนุนประชาชนในการสนับสนุนงบประมาณ การจัดกิจกรรม เน้นการปรึกษาหารือกันในการจัดงาน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันให้เกิดความสามัคคี
- 4) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล ทำแบบประเมินความพึงพอใจ การจัดประชาคมเพื่อสอบถามความต้องการ ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมและสรุปโครงการว่ามีข้อดีและข้อเสียหรือปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งให้เสนอแนะแนวทางแก้ไข

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า หลักสัมมัตตปธาน 4 สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับท้องถิ่น โดยแนวทางที่นำเสนอสามารถนำไปปรับใช้เป็นนโยบายสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพราะ ประชาชนส่วนใหญ่มิได้มีบทบาทเป็นผู้เข้าร่วมงาน มิได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนหรือการจัดงานอย่างแท้จริง ทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงกิจกรรม การขาดกลไกสนับสนุนประชาชนชาวบ้าน และกิจกรรมขาดการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบและต่อเนื่อง รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่ได้มีการจัดทำกลไกการสอบถามหรือประเมินความพึงพอใจจากประชาชน ส่งผลให้ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินและปรับปรุงกิจกรรม สอดคล้องกับสุพัตรา คงขำ (2565) พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และชุมชนควรทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการประสานงานและขับเคลื่อนกิจกรรมการอนุรักษ์ โดยต้อง เพิ่มโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในทุกขั้นตอน (ตัดสินใจ, ดำเนินการ, ประเมินผล) และต้องจัดทำแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบกระทรวงวัฒนธรรมควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจนให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และหน่วยงานในพื้นที่ ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ องค์ความรู้ และใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองและส่งเสริมประเพณีพื้นถิ่น รวมถึงการให้การรับรองประชาชนชาวบ้าน

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสัมมัตตปธาน 4 กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง Pearson Correlation (r) (0.303^{**}) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า คู่ของอนุรักษ์ขนานปธาน (เพียรสืบสานและรักษา) (X_4) กับการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ (Y_2) มีค่าความสัมพันธ์สูงสุด ($r = 0.276^{**}$) ขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบัติ นามบุรี และธิดาภูมิ หมั่นมี (2564) การมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการติดตามตรวจสอบของชุมชน เป็นส่วนสำคัญในการสืบสานและฟื้นฟูประเพณี

วัฒนธรรม การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนา ส่งผลให้เกิดการอนุรักษ์และการพัฒนาที่ยั่งยืน

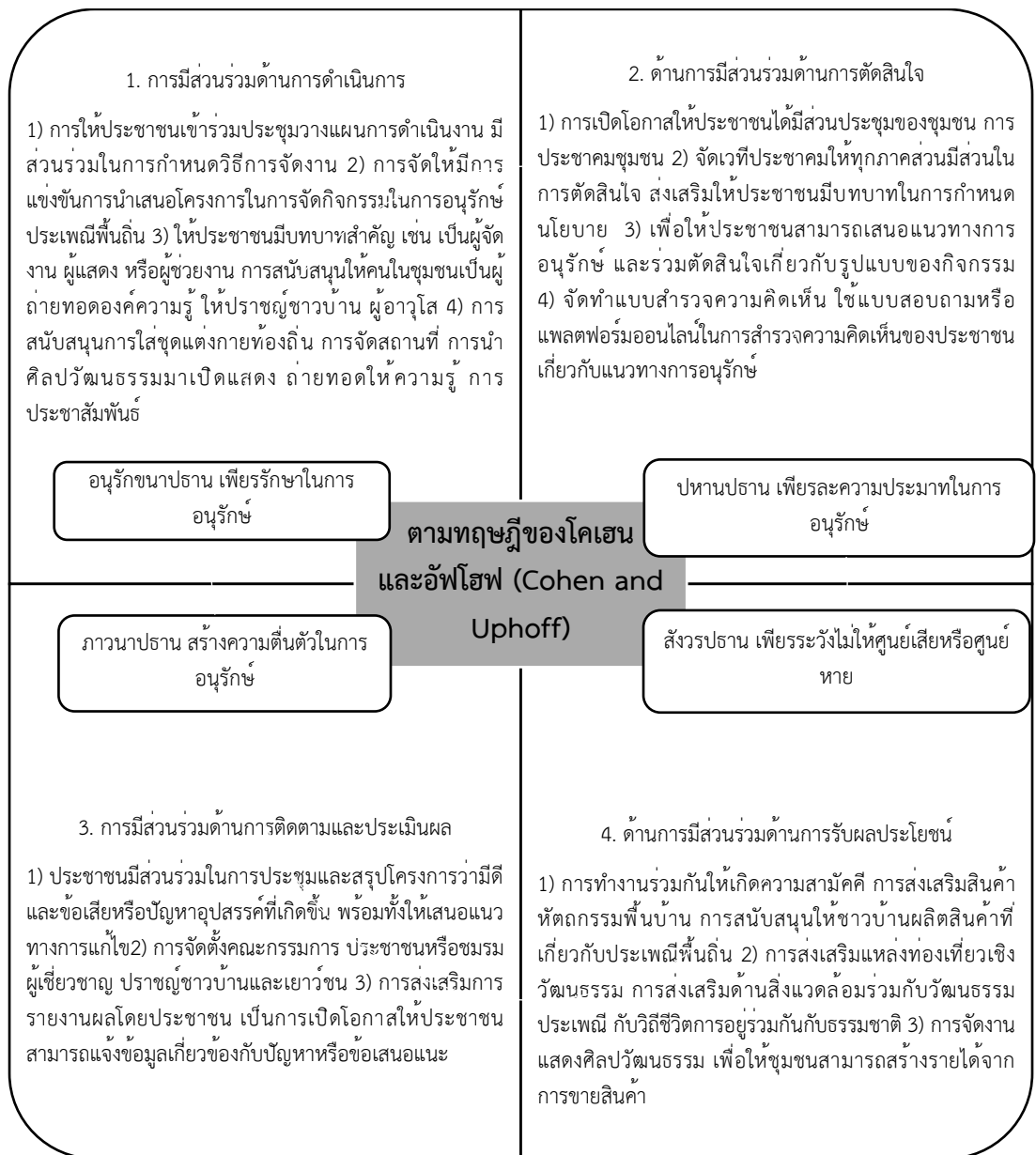
3. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลตากตก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ตามหลักสัมมาปธาน 4 ควรดำเนินการได้โดยมุ่งเน้น

- 1) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรมีการจัดประชุมของชุมชน เพื่อปรึกษาหารือ
- 2) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ การให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงาน ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการจัดงาน โดยให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญ เช่น เป็นผู้จัดงาน ผู้แสดง หรือผู้ช่วยงาน
- 3) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ การให้ความสนับสนุนปราชญ์ชุมชนในการสนับสนุนงบประมาณ การจัดกิจกรรม เน้นการปรึกษาหารือกันในการจัดงาน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันให้เกิดความสามัคคี และ
- 4) ด้านการมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล ทำแบบประเมินความพึงพอใจ การจัดประชาคมเพื่อสอบถามความต้องการ ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมและสรุปโครงการว่ามีข้อดีและข้อเสียหรือปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งให้เสนอแนวทางการแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยรัตน์ มาสอน (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมเสนอปัญหาและความต้องการตั้งแต่ต้น จะช่วยสร้างความโปร่งใสและลดความคลงแคลงใจในชุมชน ส่งผลให้การอนุรักษ์ประเพณีตั้งอยู่บนฐานความเห็นชอบของมหาชนอย่างแท้จริง รวมถึงการประชุมรายงานผลทุก 1-3 เดือน จะช่วยให้ประชาชนรู้สึกว่ามีอำนาจในการตรวจสอบและร่วมพัฒนา และสอดคล้องกับงานวิจัยของผ่องพรรณ เทียมเกาะ เทียมเกาะ และราเชนทร์ นพนิธวงศกร (2563) ที่ระบุว่า การส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักสิทธิและบทบาทของตนเองผ่านการปฏิบัติจริง จะช่วยให้การมีส่วนร่วมนั้นมีคุณภาพและยั่งยืน เมื่อประชาชนได้ลงมือทำด้วยตนเองจะเกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพงศ์ตระกูล พนมุตโต (2560) ที่เน้นว่าความเพียรในการรักษาความดีงามของประเพณีจะนำมาซึ่งความสามัคคีและการเปลี่ยนแปลงชีวิตในทิศทางที่ดีขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาพบว่า หลักสัมมปชาน 4 สามารถเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น โดยเฉพาะในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว งานวิจัยนี้นำเสนอ “โมเดลการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นตามหลักสัมมปชาน 4” ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้จริง โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น ใน 4 ด้าน แสดงตามภาพที่ 1 ได้แก่

1. ปชาน เพียรระวังไม่ให้ศูนย์เสียหรือศูนย์หาย เพื่อให้เกิดการตื่นตัว การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณี การถ่ายทอดความรู้
2. ภาวนาปชาน สร้างความตื่นตัวในการอนุรักษ์ เป็นการสร้างการมีส่วนร่วม โดยการสร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
3. ปหานปชาน เพียรลดความประมาทในการอนุรักษ์ เพื่อให้ประเพณีพื้นถิ่น วิถีชีวิต เอกลักษณ์ยังคงอยู่ตลอดไป และก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน
4. อนุรักษนาปชาน เพียรรักษาในการอนุรักษ์ เพื่อให้การความต่อเนื่อง ค่อยติดตามดูแลและป้องกันไม่ให้ประเพณีพื้นถิ่นศูนย์หาย

ภาพที่ 1 โมเดลการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น

โดยได้เสนอแนวทางการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ตามทฤษฎีของ โคเฮน และอัฟโฮฟ (Cohen and Uphoff) จำแนกออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ

- 1) การให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมวางแผนการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการจัดงาน
- 2) การจัดให้มีการแข่งขันการนำเสนอโครงการในการจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น
- 3) ให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญ เช่น เป็นผู้จัดงาน ผู้แสดง หรือผู้ช่วยงาน การสนับสนุนให้คนในชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อาวุโส
- 4) การสนับสนุนการใส่ชุดแต่งกายท้องถิ่น การจัดสถานที่ การนำศิลปวัฒนธรรมมาเปิดแสดง ถ่ายทอดให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์

2. ด้านการมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ

- 1) การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนประชุมของชุมชน การประชุมชุมชน
- 2) จัดเวทีประชาคมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนในการตัดสินใจ ส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย
- 3) เพื่อให้ประชาชนสามารถเสนอแนวทางการอนุรักษ์ และร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรม
- 4) จัดทำแบบสำรวจความคิดเห็น ใช้แบบสอบถามหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ในการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์

3. การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผล

- 1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชุมและสรุปโครงการว่ามีดีและข้อเสียหรือปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งให้เสนอแนวทางการแก้ไข
- 2) การจัดตั้งคณะกรรมการ ประชาชนหรือชมรมผู้เชี่ยวชาญ ปราชญ์ชาวบ้านและเยาวชน
- 3) การส่งเสริมการรายงานผลโดยประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแจ้งข้อมูลเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือข้อเสนอแนะ

4. ด้านการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์

- 1) การทำงานร่วมกันให้เกิดความสามัคคี การส่งเสริมสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน การสนับสนุนให้ชาวบ้านผลิตสินค้าที่เกี่ยวกับประเพณีพื้นถิ่น
- 2) การส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การส่งเสริมด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกับวัฒนธรรมประเพณี กับวิถีชีวิตการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ
- 3) การจัดงานแสดงศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้จากการขายสินค้า

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประชุม การตัดสินใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น
2. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีนโยบายเปิดโอกาสในการนำเสนอการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีพื้นถิ่น
3. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีนโยบายการส่งเสริมให้เกิดการจัดประชาคมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น
4. องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีนโยบายการส่งเสริมการตลาดทางช่องทางออนไลน์ แพลตฟอร์มเกี่ยวกับการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

อปท. ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม โดยเปิดโอกาสให้เข้าร่วมประชุมวางแผนและกำหนดรูปแบบการจัดงาน สนับสนุนให้มีการเสนอและคัดเลือกโครงการหรือกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นจากชุมชน รวมถึงส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทสำคัญในกิจกรรม เช่น เป็นผู้จัดงาน ผู้แสดง หรือผู้ช่วยงาน พร้อมทั้งสนับสนุนให้ปราชญ์ชาวบ้านและผู้อาวุโสเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ ตลอดจนส่งเสริมการใช้ชุดแต่งกายท้องถิ่น การจัดแสดงศิลปวัฒนธรรม และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างทั่วถึง

2. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

อปท. ควรจัดให้มีเวทีประชาคมและการประชุมชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายด้านการอนุรักษ์ ประเพณีพื้นถิ่น ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเสนอแนวคิด รูปแบบกิจกรรม และแนวทางการอนุรักษ์ที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมถึงพัฒนาระบบการรับฟังความคิดเห็นผ่านแบบสำรวจแบบสอบถาม หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเพิ่มช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

อปท. ควรกำหนดนโยบายให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โดยเปิดโอกาสให้เข้าร่วมประชุมสรุปผลโครงการ สะท้อนข้อดี ข้อจำกัด และปัญหาอุปสรรค พร้อมเสนอแนวทางการแก้ไข นอกจากนี้ ควรจัดตั้งคณะกรรมการหรือเครือข่ายติดตามผลที่ประกอบด้วยประชาชน ปราชญ์ชาวบ้าน เยาวชน และผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งส่งเสริมระบบการรายงานผลหรือรับแจ้งข้อเสนอแนะจากประชาชนอย่างต่อเนื่อง

4. นโยบายด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

อปท. ควรส่งเสริมนโยบายที่ทำให้ประชาชนและชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่น โดยสนับสนุนการรวมกลุ่มและการทำงานร่วมกันของชุมชน ส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน รวมถึงการจัดงานแสดงศิลปวัฒนธรรม เพื่อสร้างรายได้และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนของการอนุรักษ์ประเพณีพื้นถิ่นในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- ชัยรัตน์ มาสอน และคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(1), 336-354.
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระและคณะ. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนโยธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 5(2), 8-16.

- ผ่องพรรณ เทียมเกาะ และราเชนทร์ นพณีธวัชกร. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนา ท้องถิ่น (พ.ศ. 2561-2565) ขององค์การบริหารส่วนตำบลอำเภกอำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 7(1), 146-159.
- พระคันธสารภิกขุ. (2549). *โพธิปักขิยธรรม*. กรุงเทพฯ : บริษัทบุญศิริการพิมพ์ จำกัด.
- พระพงศ์ตระกูล พนมมุตโต. (2560). การประยุกต์หลักปธาน 4 กับการส่งเสริมประเพณีโคลอยของชุมชนชาวพุทธตำบลบะ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์. *วารสารมหาจุฬาลงกรณ์*, 8(2), 154-160.
- สมบัติ นามบุรีและ อธิวุฒิ หนัมนี่. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดชัยภูมิ. (รายงานการวิจัย). สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุพัตรา คงขำ. (2565). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีการลากพระบกของอำเภอบึงนาราง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 14(1), 129-130.
- องค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก. (2567). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566 - 2570) เพิ่มเติม ครั้งที่ 4/2568*. เข้าถึงได้จาก https://www.takpao.go.th/frontend/images/grouppage/file_document/th/10153.pdf?1052
- องค์การบริหารส่วนตำบลตากตก. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570*. เข้าถึงได้จาก https://www.abt-taktok.go.th/file_download/file_20230330160009.pdf
- Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies*. New York : Cornell University Press.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. (3rd ed.). New York : Harper & Row.